

Universitätsbibliothek Paderborn

Medvlla Theologica

Ex Sacris Scriptvris, Conciliorvm Pontificvmqve Decretis, Et Sanctorvm Patrvm Ac Doctorum Placitis Expressa ; In qua, quidquid tum ad fidei mysteria sanè ac rectè intelligenda, & ab erroribus quibusvis secernenda, tum ad sacramenta debitè conficienda & ministranda, tum ad actiones humanas iuxta ...

Abelly, Louis

Coloniæ Agrippinæ, 1658

Tractatvs I. De Fide.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38954

MEDVLLA
THEOLOGICA
 EX SACRIS SCRIP-
 TVRIS,

CONCILIORVM PONTI-
 FICVMQVE DECRETIS, ET
 SANCTORVM PATRYM AC
 Doctorem placitis expressa.

TRACTATVS I.

De Fide.

Vni fides (vt ait sanctus Basilius in psalm.
 115.) sit sacrorum, qua de Deo sunt, eloquio-
 rum dux, vel (vt S. Bernardus loquitur
 serm. 75. in cant.) ea sit, qua attingit inu-
 cessa, deprehendit ignota, comprehendit im-
 mensa, apprehendit nouissima, ipsam denique
 aeternitatem suo illo vastissimo sensu quodammodo circumscribit,
 nobis, quibus in hoc veritatum Theologicarum compes-
 dio, de Deo eiusque perfectionibus, nec non de decretis
 & operationibus diuinis, de donis supernaturalibus, de
 Sacramentis diuinitus institutis, alijsque similibus rebus
 rationi humanae inaccessis & ignotis agendum incumbit,
 hac coelesti face imprimis opus esse existimauimus, quae
 A

depulsis errorum quorumlibet tenebris, veritatis certum ac securum tramitem ostendat. Vt igitur, sicut propositum nobis est, compendiariâ viâ procedamus, ex multis, quæ à Theologis disputari de Fide solent, pauca tantum excerpemus, quæ magis necessaria visa sunt, & ad tria capita reuocabimus, in quorum primo videbimus, quæ sit necessitas fidei: in secundo, quodnam sit eius obiectum materiale: in tertio denique, quodnam sit eiusdem obiectum formale: seu quod in idem recidit, an sit ad salutem necessarium credere: quid oporteat credere: quomodo & quâ ratione oporteat credere.

CAPVT I.

De Fidei necessitate.

SECTIO I.

Quid sit, & quotuplici modo sumatur Fides.

Omissis varijs ac multiplicibus modis, quibus passim in sacra Scriptura nomen Fidei accipitur, nos hic per Fidem intelligimus virtutem illam supernaturalem, per quam (vt Catechismus Romanus loquitur part. I. cap. I. num. I.) *id ratum habemus, quod à Deo traditum esse sanctissima matris Ecclesie auctoritas comprobauit.* Eo sensu accepta Fides multipliciter à Theologis diuidi solet, quod hic præmittendum esse duximus, vt, quæ de illius necessitate dicenda sunt, distinctius & clarius possint intelligi: alia siquidem est fides habitualis, alia actualis: alia fides externa, alia interna: alia explicita, alia implicita: alia formata siue viua, alia informis, siue mortua.

Fides habitualis est ipse fidei habitus, qui, cum sit supernaturalis, non producit per actus, sicut alij habitus
natu-

naturales, sed à Deo infunditur in animam; vnde ab Apostolo Ephes. 2. vocatur donum Dei: *Gratiâ, inquit, saluari estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est.*

Habitus autem ille fidei non tantum in intellectu, sed etiam in voluntate tanquam in subiecto recipitur (vt docet S. Thomas 2. 2. q. 4. a. 2.) in intellectu quidem, quia assensus fidei pertinet ad potentiam cognoscitiuam, cum habeat verum pro obiecto: in voluntate autem, quia mouere debet intellectum ad assentiendum, vt liberè assentiatur; alioquin assensus ille fidei, virtutis actus esse non posset: vnde S. August. lib. de prædest. Sanct. c. 5. dicit, quod fides *in credentium voluntate consistit.*

Fides actualis est assensus ipse liberè elicitus, quo quis credit actu alicui veritati diuinitus reuelatæ, propter auctoritatem Dei reuelantis, qui quidem assensus est supernaturalis, tum ratione obiecti formalis, cui innitur (de quo infra dicendum est) tum etiam ratione principij, à quo producit, non enim per solas naturæ vires produci potest, sed ad hoc supernaturali aliquo auxilio opus est, vt supponimus ex tractatu de Gratia.

In illo autem assensu fidei *triplex* communiter notatur à Theologis respectus circa Deum, quod ab illis ex S. August. tract. 29. in Ioann. desumptum est. *Primus* est circa Deum tanquam obiectum materiale, quod creditur: *Secundus* circa Deum tanquam obiectum formale, quo creditur: *Tertius* denique circa Deum tanquam finem vltimum, in quem assensus fidei dirigitur; vnde intelligi potest, quid sit credere Deum, credere Deo, & credere in Deum.

Fides interna est ille idem assensus fidei, quatenus in animo solo liberè concipitur, nec vllis verbis aut signis exterioribus se prodit.

Fides verò externa est illius assensus interni per verba aut signa exteriora manifestatio: de vtraque loquitur Apostolus Roman. 10. dicens: *Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem.*

Fides implicita est ea, quâ quis in genere assentitur ijs omnibus veritatibus, quas Deus reuelauit, & per Eccle-

siam credendas proposuit, licet nullam illarum in particulari vel cogitet, vel cognoscat.

Fides verò explicita est, quâ assentitur in particulari veritati alicui à Deo reuelata, vt cum quis credit esse Deum vnum in essentia, trinum in personis.

Denique fides formata & viua est illa, quæ cum gratia & charitate coniuncta est, qualis in iustis reperitur.

Fides verò informis & mortua, quæ à gratia & charitate seiuncta est, sine qua cum operationes vitales, seu æternæ vitæ meritorias habere non possit, rectè ab Apostolo Iacobi 2. mortua appellatur.

SECTIO II.

An fides necessaria sit ad salutem necessitate præcepti.

Questio intelligenda est de fide actuali interna (de externa enim agitur postea) respectu adultorum: nam si de paruulis sermo sit, cum sine actuali baptismi susceptione salui esse non possint (vt supponimus ex statu de Sacramentis) & in baptismo simul cum gratia sanctificante, habitus fidei aliarumque virtutum supernaturalium ijs infundantur (vt Concilium Tridentinum expressè declarat sess. 6. cap. 7.) certum est illos, cum fidei actualis incapaces sint, sine fide habituali tamen non posse salutem consequi.

Ad huius autem quæstionis solutionem, notandum est aliquid duplici modo dici posse ad salutem necessarium, vel necessitate medij, vel necessitate præcepti. Illud dicitur necessarium necessitate medij, quod secundum legem ordinariam ita necessarium est, vt sine illo salus obtineri nullatenus possit: illud autem dicitur necessarium necessitate præcepti, quod eâ solum ratione necessarium est, quia præceptum est: vnde quæ priori modo sunt necessaria, licet aliquando in nostra potestate non sint, eandem tamen semper inferunt necessitatem; quæ autem posteriori

teriori, si possibilia esse desinant, desinunt etiam esse necessaria.

Hac distinctione supposita, ad quaestionis propositae solutionem, dicendum est primo, impositum esse hominibus à Deo præceptum in genere de actu aliquo fidei supernaturalis eliciendo: hoc constat primo ex his Christi verbis Matth. ult. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur*: neque enim damnaretur quis ob alicuius actus omissionem, nisi præceptum aliquod de illo eliciendo impositum esset: præterea cum omnibus hominibus impositum sit præceptum de Deo ex toto corde diligendo, quod quidem Christus Matth. 22. vocat primum & maximum, ex præcepto illo diligendi rectè inferri potest præceptum credendi; siquidem dilectio supernaturalis Dei, eiusdem cognitionem supernaturalem necessariò præsupponit: Vnde Apostolus dicit Hebr. 11. *Accedentem ad Deum credere oportet*, & hac de causa (vt rectè obseruat S. Thomas 2.2. q. 16. a. 1.) præceptum de credendo in Deum, in primo decalogi præcepto contineri censetur, tanquam fundamentum ac principium totius legis diuinæ, & sine quo cætera religionis & charitatis officia, quæ Deum spectant, impleri nullatenus possunt.

Dicendum secundò, præceptum fidei duplex esse, vnum affirmatiuum, vt credamus ea omnia, quæ à Deo reuelata sunt, & vt talia nobis ab Ecclesia proponuntur; alterum negatiuum, vt non dissentiamus vlli veritati à Deo reuelatæ, & ab Ecclesia nobis propositæ. Vtrumque illud præceptum primis Decalogi verbis apertè insinuat, in quibus vna ex parte præcipitur, vt vnum Deum per fidem agnoscamus; & ex altera prohibetur, ne dijs alienis & falsis fides habeatur.

SECTIO III.

*An fides necessaria sit ad salutem
necessitate medij.*

Licet quidam Doctores, vt Andreas Vega, & Dominicus à Soto existimauerint fidem esse tantum necessariam ratione precepti diuini, ac proinde illos, qui mysteriorum per eam credendorum ignorantia inuincibili laborant, si tamen aliunde secundum rectam rationem viuant, & Deum vt authorem naturæ cognosceant & ament, posse nihilominus salutem consequi.

Contraria tamen sententia communis est inter Theologos, ac proinde vt certa tenenda est, prout in sequenti assertionem declarabitur.

Dicendum est igitur, actum fidei supernaturalis esse ad salutem necessarium necessitate non tantum precepti, sed etiam medij, ita vt nullus adultus possit sine tali actu iustificari: probatur primò ex Apostolo, in epistola ad Hebræos cap. II. vbi dicit, quod *sine fide impossibile est placere Deo*, quæ verba non nisi de medij necessitate intelligi possunt, cum omnem possibilitatem placendi Deo excludant, nisi per fidem tanquam per medium absolutè necessarium.

Probatum secundo ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 7. vbi, postquam dixit baptismum esse Sacramentum fidei, addit: *Sine qua nulli vnquam contigit iustificatio, & capite octauo: Fides est humana salutis initium, fundamentum, & radix omnis iustificationis: sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire: quæ verba Concilium desumpsit ex sancto August. serm. 38. de tempore, vbi & hæc, quæ sequuntur, addit: Sine fide nullus in hoc seculo iustificationis consequitur gratiam, nec in futuro vitam possidebit eternam.*

Obijcies multos fuisse olim, & hodie adhuc esse infideles, in varijs mundi partibus, qui de Christo & Euangelio nihil prorsus audierint, omniaque fidei mysteria inuincibiliter

biliter ignorauerint, & adhuc ignorent, quibus proinde ad consequendam salutem sufficere videtur, vt Deum, prout possunt, cognoscant, & super omnia diligant, cum aliud prestare non possint, & ad impossibile nemo tenetur. Respondetur ignorantiam illam in praedictis infidelibus vincibilem esse, si non proxime & immediate, saltem remotè & mediatè, in quantum scilicet sufficiens diuina gratia auxilium ipsis offertur ad legem naturæ seruandam (vt ex tractatu de Gratia supponimus) cui si fideliter cooperentur, ipsamque naturæ legem seruent, Deus pro sua ineffabili bonitate vberiora illis gratia suæ præstabit auxilia, & alia media externa necessaria præparabit, quibus tandem ad fidem recipiendam sufficienter disponentur. Id colligi potest ex capite primo Euangelij S. Iohannis, vbi dicitur, quòd Deus illuminat omnes homines uenientem in hunc mundum, hoc est (vt explicat S. Chrysostomus in eum locum) quòd Deus, quantum in ipso est, illuminat omnem hominem, si qui non illuminantur, ideo non illuminantur, quia lumen oblatum recipere nolunt: ita etiam sentit S. Basil. in regulis breuioribus regul. 224. & S. Thom. quæst. 14. de veritate, art. 11. ad 1. vbi agit de paruulo infante, qui in medijs syluis procul à cœtu & commercio Christianorum educaretur, dicitque certissimè tenendum esse, quòd si rationis naturalis ductum sequeretur, Deus ei vel per internam inspirationem reuelaret ea, quæ credenda sunt, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit S. Petrum ad Cornelium Act. 10.

SECTIO IV.

An sit ad salutem necessarium explicitam mysteriorum aliquorum fidem habere, & quorum.

Duo certa sunt, primum est, omnes Christianos adultos ad credenda omnia & singula mysteria generaliter fi-

de implicita obligari; hoc enim nihil aliud est, quam asseriri debere huic generali principio, quo asseritur, illud omne, quod Deus Ecclesie reuelauit, esse infallibiliter verum, quod qui negaret, fidelis & christianus dici non posset.

Secundum, non omnes Christianos obligari ad habendam fidem explicitam de omnibus & singulis fidei dogmatibus; alias non esset opus Doctoribus, & frustra dixisset S. Paulus 1. Cor. 12. alijs dari per spiritum sermonem scientia, alijs sermonem sapientia, &c. si omnes aequè scientes & sapientes in rebus fidei esse deberent.

Quaestio est igitur, an omnes adulti teneantur aliqua fidei nostrae mysteria explicitè & distinctè credere, & quam illa sint: pro cuius resolutione

Dicendum 1. omnes adultos obligari ad aliquid credendum explicitè, ac in primis illud, nempe vnum esse Deum, illumque iustum remuneratorem, decernere praemia iustis & supplicia improbis, non tantum in hac vita, sed potissimum in futura. Haec veritas constat manifestè ex verbis S. Pauli in epistola ad Hebraeos cap. 11. vbi postquam dixit, quòd impossibile est sine fide placere Deo, inò declarans, quam sit illa fides, per quam Deo possumus placere, subiungit: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit; qualis autem sit illa remuneratio, declarat Christus S. Matthaei cap. 25. vbi loquens de reprobis ait: Ibiunt hi in supplicium aeternum, iusti autem in vitam aeternam.*

Dicendum 2. omnes adultos teneri similiter ad habendam fidem explicitam de mysterio sanctissimae Trinitatis, ita S. Thomas 2. 2. q. 2. a. 2. c. Hoc constat primò ex verbis Christi, qui mittens Apostolos Matth. vlt. iniungit illis expressè, vt docerent omnes gentes, & baptizarent in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.

Secundò ex S. Athanasio in symbolo, vbi postquam dixit fidem catholicam ab eo tenendam esse, qui velit esse saluus, subiungit: *Fides autem Catholica haec est, vt vnum Deum in Trinitate, & Trinitatem in unitate veneremus; & etiam* S. Cyrill. lib. 1. in Ioann. cap. 16. vbi sic loquitur: *Non sufficit*

Sufficit nobis cognitio, Dei absque cognitione Patris & Filij & Spiritus Sancti.

Constat denique ex ritu sanctæ Ecclesiæ Catholicæ, quæ neminem ad baptismum recipit, quin prius diligenter inquirat, an credat in Deum Patrem, an credat in Iesum Christum filium eius, an credat in Spiritum Sanctum; qua ceremonia satis apertè declarat neminem gratiæ baptismalis, ac proinde iustificationis esse capacem, qui non explicitam & distinctam de sanctissimæ Trinitatis mysterio fidem habeat.

Dicendum tertio, omnes adultos præterea teneri ad habendam fidem explicitam de mysterio Incarnationis. Probatum 1. ex varijs locis noui Testamenti id expressè declarantibus, vt S. Ioann. cap. 1. *Dedit potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius, non alijs; eiusdem cap. 3. Qui non credit, iam iudicatus est: quia non credit in nomine uerigeniti Filij Dei. Item cap. 17. Hæc est uita æterna: ut cognoscant te solum Deum uerum, & quem misisti Iesum Christum: Act. cap. 8. S. Philippus baptismum Eunucho postulanti conferre noluit, quin prius professus fuerit expressis uerbis: Credo, Filium Dei esse Iesum Christum. Denique uidemus Christum Dominum passim in Euangelijs exactè petijisse à cæco nato Ioann. 9. & pluribus alijs, vt distinctè & explicitè in se crederent.*

Probatum 2. ex symbolo S. Athanasij supra citato, in quo proposito mysterio sanctissimæ Trinitatis adiungit postea: *Sed necessarium est ad æternam salutem, ut incarnationem quoque Domini nostri Iesu Christi fideliter credat.*

Probatum 3. ex SS. Patribus, S. Hieron. in cap. 3. epist. ad Ephes. *Non possumus, inquit, esse filij per adoptionem, nisi prius fidem filij Dei & intelligentiam recipiamus. Et S. August. lib. de bono perseverantiæ cap. 2. Nullum, inquit, uerius initium Christiani hominis quam credere in Christum.*

Cæterum hic obseruandum est ea, quæ diximus, intelligenda esse tantum respectu temporis consequentis Christi incarnationem; alia enim ratio est eorum, qui siue in lege Moyse, siue in lege naturæ uixerunt; plurimorum enim

enim Theologorum sententia est, fidem explicitam Trinitatis tunc illis non fuisse necessariam nec medij nec præcepti necessitate, licet quidam existiment pontifices, sacerdotes ac legis Doctores ad illam fidem fuisse obligatos, utpote sibi sufficienter in scripturis propositam.

Quod verò spectat ad mysterium Incarnationis, pluri mi existimant ante Christi aduentum fuisse quidem necessariam fidem aliquam generalem & implicitam de Mediatore ac Redemptore futuro; non verò distinctam & explicitam eo modo, quo nunc ad eam obligamur.

*Quæres, an præter illa mysteria sint adhuc alia, de quibus explicita fides ab omnibus adultis habenda sit. Respondetur omnes adultos obligari, præterea 1. ad ea omnia scienda & credenda, quæ tum in symbolo Apostolorum, tum in Oratione Dominica continentur, hoc manifestè colligitur ex Catechismo Concilij Tridentini part. 2. cap. 2. num. 22. vbi dicitur teneri paternos ad symbolum & Orationem Dominicam eos docendum, quos de fonte leuauerint: ergo si illi ad docendum tenentur, ij, qui baptizantur, ad discendum adhuc strictius tenebuntur. Idem expressè declaratur de consecrat. distinct. 4. c. (vos ante omnia) vbi hæc verba ex S. August. serm. 6. de temp. de sumpta ad paternos diriguntur; *Ante omnia symbolum & Orationem Dominicam & vos ipsi tenete, & illis, quos de sacro fonte suscepistis, ostendite.**

Secundò ad ea cognoscenda & credenda, quæ in decalogo continentur; cum illorum observatio ad salutem sit necessaria, dicente Christo Matth. 91. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata: seruari autem nõ possunt, si ignorentur.*

Tertiò ad ea etiam cognoscenda & credenda, quæ ad eorum Sacramentorum rationem pertinent, quorum susceptio illis est ad salutem necessaria: cum enim (ut ex tractatu de Sacramentis supponimus) prima dispositio ad Sacramentum aliquod dignè suscipiendum in adultis sit fides respectu Sacramenti illius, quod suscipi debet, sequitur, quod obligatio illius Sacramenti suscipiendi necessariò secum inferat obligationem habendæ fidei explicitæ respectu

respectu illius: Quod & similiter dicendum est de his Sacramentis, ad quæ suscipienda non obligatio, sed sola devotio impellit, cum utrobique sit par ratio.

Quarto denique ad ea omnia & singula explicitè credenda, quæ secundum exigentiam peculiarem cuiusque status & conditionis ad salutem consequendam iuxta divinæ legis præscriptum necessaria sunt: & eâ ratione in Pastoribus & Doctoribus Ecclesiæ fides haud dubiè magis explicita requiritur, quàm in alijs, qui eorum cura sunt commissi; in sacerdotibus item magis quàm in laicis, quia sine illa fide magis explicita omnibus officij sui partibus dignè, ut par est, fungi non possunt.

SECTIO V.

An fides externa sit ad salutem necessaria.

Dicendum est primò externam fidei confessionem esse necessariam ad salutem necessitate præcepti affirmatiui. Probatur 1. ex Christi verbis S. Matth. cap. 10. *Qui negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est.* Et S. Luca 9. *Qui me erubuerit, & sermones meos: hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua.* Item ex verbis Apostoli Rom. 10. *Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem.*

Probatur 2. ex S. Aug. lib. de fide & symbolo; *Fides, inquit, à nobis exigit duplex officium, cordis & lingue; nec saluti esse possumus, nisi fidem ore prostreamus, quam corde gerimus.*

Probatur 3. exemplo sanctorum Martyrum, qui potius elegerunt tormenta omnia & ipsam mortem subire, quàm Christi fidem vel ad momentum negare: quòd si quis atrocitate tormentorum victus fidem negauisset aut dissimulasset, eijciebatur ab Ecclesia tanquam gravissimi peccati reus, nec nisi publicâ pœnitentiâ peractâ in eam recipiebatur, ut constat ex S. Cypriano lib. de lapsis c. 3. & S. Ambr. lib. 1. de Pœnitentia. Cui opposita olim fuit hæresis Elcesaitarum dicentium, negari posse fidem exterius, in-

stante persecutione, etiam addito iuramento, ac sufficere, ut tunc in animo interius retineretur; ut docet Eusebius lib. 6. c. 31. Quæ quidem hæresis damnata fuit in Concilio Romano sub S. Cornelio Papa, ut colligi potest ex ijs, quæ habentur apud Baron. ad ann. 254. & 255. Vbi dicitur in illo Concilio (cuius quidem acta interciderunt) firmo decreto stabilitum fuisse, non aliâ ratione ijs, qui etiam ore tenus fidem eiurauerant, veniam esse concedendam, nisi post grauem poenitentiam ab illis impletam: unde sequitur apostasiam, etiam ore tenus factam, tanquam grauissimum peccatum damnatam fuisse.

Diximus in assertione, præceptum obligans ad externam fidei confessionem esse affirmatiuum, quæ est S. Thomæ doctrina 2. 2. q. 3. a. 20. ex qua proinde sequitur illud non obligare omni tempore, sed tantum certo ac determinato. Vtergo distingui possit, quo tempore obliget.

Dicendum 2. tunc nos obligari ad externam fidei confessionem, quando necessaria est vel ad honorem Dei, vel ad utilitatem proximi. Ita S. Thomas loco citato: quod probat in responsione ad primum ex eo, quod finis nostræ fidei sicut & aliarum virtutum, referri debet ad finem charitatis, qui est amor Dei ac proximi, & ideo quando Dei honor vel proximi utilitas id requirit, non debet esse contentus homo (ut ait S. Doctor) ut per fidem suam ipsi veritati diuinæ coniungatur; sed fidem illam debet exterius profiteri.

Dicendum 3. etsi nunquam liceat vilo modo negare fidem Christi; tamen, quando spectatis circumstantijs nulla honori diuino irrogatur iniuria, nec vllum proximi salutis damnum infertur, non solum licitum esse, sed etiam aliquando necessarium, fidem occultare. Ita S. Doctor loco citato in responsione ad tertium, vbi dicit, quod, quando ex confessione fidei manifesta turbatio aliqua infidelium oriretur, in tali casu laudabile non esset fidem publicè confiteri; & ad hoc probandum affert verba Christi dicentis Matth. 7. *Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & conuersi dirumpant vos.*

Cum

Cum autem occultatio illa fidei varijs modis fieri possit, vel fugiendo, vel aliquo signo exteriori fidem dissimulando.

Dicendum 4. licitum esse homini Christiano tempore persecutionis fugere: hoc permisit Christus dicens Matt. 20. *Cum persequerentur vos in civitate ista, fugite in aliam.*

Hoc tamen limitandum est, nisi ex hac fuga damnum aliquod redundet in honorem Dei vel proximi salutem, ut si Episcopus aut Pastor tempore persecutionis fugiat, cum tunc maximè illius ope subditi indigeant: nam ut rectè dicit Nicolaus Papa cap. (sciscitaris) 7. quæst. 1. *Si gubernator navis in tranquillitate non debet deserere navim, multo minus in tempestate.*

Dicendum 5. licitum quidem esse occultare fidem signis, quæ ex se sint indifferentia, non verò illis, quæ ad profitendam falsam religionem instituta sint. Est communis Doctorum sententia, præsertim S. Antonini part. 2. titulo 12. cap. 6. Alexandri Halensis part. 3. quæst. 183. Nauarii lib. 5. Conciliorum tit. de hæret. cap. 10. & in Manuali cap. 11. num. 25. & aliorum. Prior assertionis pars probatur; quia hæc signa, cum sint ex se indifferentia, nihil in se mali habent; qualia sunt illa, quibus natio vna ab altera secernitur, vel status vnus ab altero, militis v. g. à mercatore distinguitur; nec lædunt honorem diuinum, nec proximi conscientiam feriunt, sic S. Sebastianus in aula Diocletiani Imperatoris ethnici (ut obseruat S. Thomas 2. 2. q. 10. a. 10. ad 2.) fidem suam sub militari sago & chlamide occultabat, ut Christianis commodius opitulari posset, eosque in tormentis confortaret.

Posterior verò pars assertionis probatur ex eo, quòd, qui talibus signis vteretur, censeretur non solum veram religionem occultare, sed falsam profiteri, quod omnino illicitum est; vnde lib. 2. Machab. cap. 6. Eleazarus non tantum porcinas carnes in lege prohibitas, sed & alias idolis immolatas manducate noluit, quia illa manducatio, licet ex se indifferens (ut dicit S. Aug.) tamen instituta censebatur ad falsam religionem profitendam; quæ et-

iam fuit ratio, cur o'im præceperint Apostoli Act. 15. vt omnes ab immolatis simulachrorum abstinere; & eo sensu vestes paganorum illicitas esse dixit Tertullian. lib. de idol. c. 12. nempe, eas, quibus homo astringitur officijs vel sacerdotijs idolorum, quas ideo asserit *profanationis sue & maculam habere, & neminem posse esse mundum, qui tunicam inquinatam habuerit.*

CAPVT II.

De obiecto materiali fidei.

AD clariorem intelligentiam eorum, quæ dicenda sunt, notandum est nos hic sumere nomen obiecti siue materialis, siue formalis, eo sensu, quo à S. Thoma sumitur 2. 2. q. 1. a. 10. & quo etiam communiter à Philosophis & Theologis sumi solet; scilicet, per obiectum materiale alicuius habitus cognoscitiui intelligimus id omne, quod cognoscitur, & per obiectum formale id, per quod illud cognoscitur; vnde per obiectum materiale fidei intelligimus ea omnia, quæ fide diuinâ creduntur, aut credi debent; per obiectum verò formale illud, per quod, seu ratione cuius, ijs omnibus assentimur.

Cum igitur quærimus, quodnam sit obiectum materiale fidei, idem est, ac si quæramus, quænam sint ea, quæ nobis à Deo reuelata sunt, ac proinde, quæ fide credenda sunt.

Hæc autem Concil. Trident. sess. 4. contineri dixit partim in sacris & canonicis scripturis, partim in traditionibus non scriptis, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos vsque peruenerunt: de vtrisque proinde in sequentibus sectionibus agendum nobis est.

SE-

SECTIO I.

Quinam libri sacre Scripturæ sint canonici?

Cum Concil. Trident. sess. 4. suprà citatâ sacram Scrip-
turam vocet Canonicam, eiusque legitimos libros
iam olim appellari consueuisse canonicos testetur S.
Aug. epist. 19. cap. 2. ad S. Hieronymum; obseruandum
est ad faciliorem intelligentiam eorum, quæ dicenda
sunt, sic appellari duabus de causis ex duplici vocabuli
(canonis) significatione desumptis: Canon enim signifi-
cat normam aliquam seu regulam, & præterea catalogum
seu numerum aliquarum rerum. Scripturæ sacre igitur
vocantur canonice, & earum libri canonici, tum quia
continent normam seu regulam, quam in fide & moribus
sequi debemus, tum etiam quia, cum hæretici iam à pri-
mis Christianissimi temporibus, vt veritati fucum facerent,
erroribusque suis patrocinarentur, aliquando falsas scriptu-
ras pro veris supponerent, aliquando veras pro libito re-
pudiarent; Ecclesia eorum fraudibus & impijs conatibus
obstistere volens, certum canonem & catalogum librorum
sacre Scripturæ constituit; vnde libri illi, quos Ecclesia pro
veris & legitimis agnouit, canonici dicti sunt.

Hoc colligi potest ex varijs Concilijs, præsertim ex
Concilio Carthaginensi tertio, quod celebratum est tem-
poribus Siricij Papæ circa annum Domini 397. in cuius ca-
none 47. hæc verba leguntur: *Placuit, vt præter scripturas
canonicas nihil in Ecclesia legatur sub nomine diuinarum scri-
pturarum: sunt autem canonice scripturæ, Genesis, Exodus, Le-
uiticus, &c.* Vbi eosdem libros canonicos enumerat, qui
postmodum in Concilio Tridentino sessione suprà citatâ
recensiti sunt.

De ijs autem libris canonicis duo sunt hîc obseruanda:
primum est ad Ecclesiam pertinere veram & legitimam
Scripturam canonicam populo Christiano, vt talem pro-
ponere,

ponere, eamque à falsa & supposita scriptura discernere. Hoc constat tum ex usu ipsius Ecclesie supra relato, quo illius scripturæ canonem constituendi ius atque auctoritatem perpetuò sibi vendicauit, tum ex S. August. lib. contra epist. fundamenti cap. 5. vbi sic loquitur: *Euangelio non crederem; nisi me Ecclesie Catholica commoueret auctoritas: & paulò post loquens de libro Actuum Apostolorum: Cui libro, inquit, necesse est, ut credam, si credo Euangelio; quoniam utramque scripturam similiter mihi catholica commendat auctoritas.*

Secundum est, nihil in scriptura canonica contineri, quod non fide diuinà tenendum sit. Hoc expressè definitum est in Concil. Trident. loco citato, vbi post enumerationem librorum canonicorum hæc habentur: *Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris, & canonicis non susceperit; anathema sit.*

Vnde patet omnino repudiandum esse id, quod Erasmus dixit in annotationibus suis super caput 2. & 27. S. Matth. posse aliquem errorem leuem in sacris libris reperiri, & sanctos Euangelistas aliquando memorià lapsos esse. Quanto humilior & sapientior dixit S. August. scribens ad S. Hieron. epistolâ supra citatâ cap. 1. Ego, inquit, fateor charitati tue, quod libris illis scripturarum, qui iam canonici appellantur, didici hunc timorem honoremq; deferre, ut nullum eorum auctorem scribendo aliquid errasse firmissimè credam; ac si aliquid in eis libris offendero, quod contrarium videatur veritati, nihil aliud quam *vel mendosum codicem, vel interpretem non assecutum esse, quod dictum est, vel me minimè intellexisse non ambigam.*

SECTIO II.

De varijs sacra Scriptura editionibus, & quaenam ex illis sit authentica.

NOtandum est sacra scriptura libros varijs linguis & idiomatibus editos fuisse, ac in primis vetus Testamentum, licet primum linguâ Hebraicâ à Moysse, Prophetis & alijs authoribus conscriptum sit, varijs tamen ex causis Chaldaicè, Syriacè, Græcè & Latine temporum successu transactum & editum fuisse.

Quod autem spectat ad novum Testamentum, constat omnes eius libros fuisse primum Græcè conscriptos, si tres tantum excipias, scilicet S. Matthæi Evangelium, quod Hebraicè primum ab illo scriptum fuit; Evangelium S. Marci, quod multi existimant Latinâ linguâ primum ab illo editum fuisse; & epistolam ad Hebræos, de qua ambigitur, an primum Hebraicè, an verò Græcè scripta fuerit: de his omnibus agit fusiſſimè Bellarm. lib. 2. de Verbo Dei, cap. 1. & sequentibus.

Hâc obseruatione præsuppositâ dicendum est, ex his omnibus Scripturæ sacrae editionibus solemni vulgatam editionem Latinam decreto Concil. Trident. & Romani Pontificis auctoritate factam, esse veram, legitimam & authenticam canonicam scripturam. Hoc expressè definitum est in Concil. Trident. in decreto supra sæpius citato sess. 4. his verbis: *Insuper eadem sacrosancta Synodus considerans non parum utilitatis accedere posse Ecclesie Dei, si ex omnibus Latinis editionibus, quæ circumferuntur, sacrarum librorum, quam pro authentica habenda sit, innotescat; statuit, & declarat, ut hæc ipsa vetus, & vulgata editio, quæ longo tot sæculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus & expositionibus pro authentica habeatur.*

Illud idem præterea constat ex comparatione ipsius vulgatæ editionis & aliarum, quæ supra memoratæ sunt: Hebraicam enim editionem, partim negligentia librario-

rum, partim Rabbinorum ignorantia (qui puncta addiderunt, quæ vocalium litterarum, quibus carebant Hebræi, & supplerent vicem) fuisse aliquo pacto deprauatam, & quosdam etiam in eam errores irrephisse certum est, vt notat Bellarm. loco citato.

Quod spectat ad editionem vel potius paraphrasim Chaldaicam (si paucos libros veteris Testamenti excipias, scilicet Tobia, & Judith, & aliquam Esdræ & Danielis partem; qui libri existimantur fuisse primùm Chaldaicè editi) tota illa paraphrasis (quæ Targum à Rabbinis vocatur) nullius unquam momenti fuit in Ecclesia, cum in ea multa reperiantur christiana veritati parum consentanea.

Editio Syriaca (quæ fuit tantùm noui Testamenti, & quorundam librorum veteris) licet ab illius linguæ peritis probetur, nunquam tamen ab Ecclesia, authentica declarata est.

Quod pertinet ad Græcam; cum plures editiones linguâ illâ prodierint ex varijs authoribus, vt Aquila, Theodotione, Symmacho & alijs; editio tamen Græca, quæ septuaginta interpretibus in Ægypto tempore Ptolemaï Philadelphi facta est, omnibus alijs Græcis meritò anteponenda censetur. Quia tamen etiam illam vitiatam esse & corruptam multis in locis constat (vt testatur S. Iustinus martyr in dialogo cum Triphone, & S. Hieronymus præfatione in libros Paralipomenon & in Esdram) restat editio Latina, quæ quidem multoties & multipliciter etiam facta est, ita vt ante tempora S. Hieronymi innumerabiles propè reperirentur versiones & editiones Latinæ, vt testatur S. Augustinus lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 11. verùm vna fuit inter omnes illas, quæ specialem semper in Ecclesia auctoritatem obtinuit; quæ vetus & vulgata editio dicebatur: vt constat ex S. Gregorio præfatione in lib. Moralium c. 5. & ex S. Hieronymo in cap. 14. & 49. Isaiæ: quam etiam S. August. lib. citato cap. 15. Ita' am vocat, & omnibus alijs anteponebat.

Et hæc est illa editio, quæ (licet eius author certus ignoret)

addide- gnoretur) ab vniuersa tamen Ecclesia communiter rece-
Hebrai, pta, & nouissimè in Concil. Trident. Authentica declara-
ram, & ta est; ac proinde in qua verum & legitimum Dei verbum
n est, vt continetur. Vnde sequitur omnia & singula, quæ in Ca-
nonicis sacra Scripturæ libris secundum illam authenti-
phrasim cam editionem continentur, pertinere ad fidei diuinæ
excipi- obiectum; & tanquam diuinitus reuelata & attestata, ab
Danielis omnibus esse recipienda, & credenda.

SECTIO III.

Ad quem pertineat definire verum & legitimum
sacra Scriptura sensum.

Antequam ad propositam quæstionem respondeamus, supponendum est tanquam certum, multis in
locis S. Scripturæ sensum esse maximè reconditum &
abstrusum; vnde fit, vt non sine magna difficultate perci-
pi & intelligi possit. Hoc constat ex epist. 2. S. Petri, cap.
vt. vbi loquens de epistolis S. Pauli dicit, in illis esse qua-
dam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant, sic-
ut & ceteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem: & S. Am-
brosius Epistolâ 44. ad Constant. Mare, inquit, est Scriptu-
ra diuina, habens in se sensus profundos, altitudinem Propheti-
corum Enigmatum, &c. S. item August. lib. 2. de Doct.
Christ. cap. 7. postquam dixit Scripturam sacram plenam
esse multiplicibus obscuritatibus & ambiguitatibus, ad-
dit hæc verba: Quod totum prouisum diuinitus esse non dubita-
ad edomandam labore superbiam, & intellectum a fastidio reuo-
candum, cui facile inuestigata plerumque viluerunt.

Ex quibus patet, quam falso hæretici huius temporis
dicant scripturas esse apertas, & cuius ad intelligendum
facillimas, nempe vt eo prætextu eas ad libitum contor-
queant.

Cum igitur Scriptura sacra obscura sit, & interpretatio-
ne

ne indigeat; quaritur, unde petenda sit illa interpretatio & ad quem pertineat eius verum ac legitimum sensu definire. Pro cuius quaestionis resolutione.

Dicendum primò, verum ac legitimum scripturae sensum petendum non esse ab ingenio ac iudicio priuato eiusque hominis. Probatur ex verbis Hierem. c. 23. *Nolite autem re verba Prophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt visionem cordis sui loquuntur, non de ore Domini.* Et ex epist. S. Petri c. 1. vbi dicit, quòd *omnis Prophetia scripturae propria interpretatione non fit;* quibus verbis (vt exponit glossa ordinaria super hunc locum) declarat scripturae expositionem & interpretationem petendam non esse ex proprio ingenio. Quod confirmatur ex verbis proximè sequentibus, ex quibus sic possumus argumentari: eodem ingenio ac iudicio libri sacri interpretandi sunt, quo scripti fuerunt; atqui humano ingenio ac iudicio non fuerunt compositi: ergo non sunt ingenio aut iudicio humano explicandi seu interpretandi.

Dicendum secundò ad Ecclesiam pertinere de vero legitimo sensu scripturarum iudicare. Id constat ex Concilio Trident. in decreto saepius iam citato sess. 4. vbi haec verba habentur: *Præterea ad coercenda petulantia ingenii decernit sancta Synodus, vt nemo, sua prudentia innixus, rebus fidei, & morum ad edificationem christianæ Doctrinæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens; contra eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta mater Ecclesia: cuius est iudicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum sanctarum; aut etiam contra unanimum consensum Patrum, ipsam Scripturam sacram interpretari audeat.*

Vnde appositè ad huius veritatis confirmationem August. contra Cresconium cap. 33. *Tunc, inquit, scripturarum à nobis tenetur veritas, cum id facimus, quod vniuersa placuit Ecclesia, quam ipsa scripturarum commendat auctoritas.*

SECTIO IV.

An prater *Canonicas Scripturas sint aliqua traditiones fide diuinâ credenda.*

Obseruandum est nos hîc sumere nomen traditionis, prout communiter sumi solet à sanctis Patribus & Doctoribus; nempe pro doctrina diuinitus reuelata & tradita, quæ tamen scripta non inuenitur in vilo scriptura canonica libro: vnde S. Epiph. hæresi 61. *Non omnia, inquit, à diuina scriptura possunt accipi: quapropter aliqua in scriptis, aliqua in traditione sancti Apostoli tradiderunt.*

Hoc supposito, dicendum est dari aliquas traditiones diuinas, quæ & Apostolica vocantur; quia Apostoli eas à Christo acceptas ad nos transmiserunt; quæ traditiones parem cum scripturis canonicis auctoritatem habent; quibus prouinde eadem fide atque illis credendum est. Probatur 1. ex Aposto'o 2. ad Theß. cap. 2. *Tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram: in quem locum ita scribit S. Chrylöst. Hinc patet, quod non omnia per epistolam tradiderit, sed multa etiam sine litteris.*

Probatur 2. ex Concil. Trident. sess. 4. in c'tato decreto de canonicis scripturis: vbi dicitur, *veritatem & disciplinam Christianam contineri in libris scriptis, & sine scripto traditionibus, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque peruenerunt. Eadem veritas antea definita fuerat in Concilio Niceno secundo, actione 7. vbi hæc verba habentur: Fateamur unanimiter nos ecclesiasticas traditiones siue scriptas, siue consuetudine valentes & decretas retinere velle, quarum de numero est imaginum effiguratio (& paulo post) Qui diuersi fuerint aliud sentire aut docere, aut more impiorum hæreticorum ecclesiasticas traditiones contemnere, &c. anathema.*

Probatur 3. auctoritate sanctorum Patrum: S. Basilij lib. de Spiritu Sancto cap. 17. *Dogmata, inquit, quæ in Ecclesia prædicantur*

predicantur, quadam habemus ex doctrina scripto prodita, quaedam rursus ex Apostolorum traditione, in mysterio, id est, in cultu tradita receperimus; quorum utraque parem vim habent a pietatem: S. Epiphanius hæresi 61. Oportet autem, inquit, traditione uti, non enim omnia à Scriptura diuina possunt accipi; quapropter aliqua in scripturis, aliqua in traditione sancti Apostoli tradiderunt.

Probatur 4. ex eo, quòd multa sunt, quæ fide diuina credimus, quæ tamen nusquam in scripturis reperiuntur. e. g. credimus in vna diuina essentia esse tres personas distinctas; & tamen nomen personarum in scripturis ad id significandum expressum non reperitur. Credimus Filium esse Patri consubstantialem, & ita in Concilio primo Niceno definitum est; nec tamen vox consubstantialis habetur in scriptura. Credimus sanctissimam Mariam Matrem Dei fuisse, & esse semper virginem; & Helvidius, Iovinianus & alijque contrarium docentes tanquam hæretici proscripti sunt, vt patet ex S. Epiph. hæresi 48. & ex S. August. hæresi 82. & 84. Item ex S. Hieron. in libris contra præfatos hæreticos; & tamen nullibi in scripturis hæc veritas expressè inuenitur. Credimus similiter ad baptismi validitatem necessariò proferendas esse has voces (Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti) & tamen nusquam in scripturis hæc prolatio ore faciendæ præscribitur, aut necessaria esse dicitur. Denique ipsam scripturam sacram esse à Deo reuelantem, ac in ea verbum Dei contineri, nusquam nisi ex traditione scimus; & tamen vt articulum fidei credimus. Ergo multa sunt, quæ fide diuina creduntur, licet in scripturis expressè non habeantur.

Obseruandum est autem præter traditiones illas Apostolicas, seu diuinas, esse quasdam alias purè ecclesiasticas, quæ ipsius Ecclesiæ seu prælatorum & pastorum vniuersæ auctoritate vel approbatione expressè aut tacitè post Apostolorum tempora introductæ sunt. Quæ licet parentum Apostolicis auctoritatem non habeant, meritò tamen à christianis seruanda sunt, sicut & aliæ leges ab Ecclesiâ ipsis impostæ.

SECTIO

SECTIO V.

De Symbolo Fidei.

Cum inter Apostolicas traditiones vna ex præcipuis, & populo christiano maximè necessarijs sit symbolum fidei; ideo de illo breuiter hęc agendum est.

Ac in primis dicendum est valde necessarium fuisse condi libellum illum, qui dicitur vulgo symbolum fidei; quo primaria catholica fidei capita velut in compendium breuissimum, redigerentur: hęc enim breuitate (vt docet S. August. lib. 1. de Symb. ad catech. c. 1.) consultum fuit idiotis rusticis & pueris, vt fidem exp'licitam de præcipuis mysterijs facilius concipere & retinere possent. Deinde eadem breuitas aptissima fuit, vt fidei vnitas & conformitas toto orbe facilius seruetur; omnesq; Christiani essent vnus labij & vnus oris, vt innuit S. Irenæus l. 1. contra hærefes cap. 3.

Dicendum 2. symbolum fidei Catholicæ ab Apostolis fuisse conditum. Hoc tanquam certum tenendum est; ac meritò temeritatis & erroris damnandus Erasmus, qui præfatione ad suas paraphrases in S. Matth. dubitat de hac veritate, quam tamen indubitatam vniuersa semper tenuit Ecclesia, & quam vnanimiter docent sancti Patres, vt S. Ambros. in serm. de Elia & ieiunio, S. Hieron. epist. 61. S. Leo epist. 13. S. August. serm. 2. Dominica in Palmarum ramis: vbi etiam vnicuique Apostolorum suum articulum tribuit, & ideo illud fidei compendium vocatum est symbolum, quasi co'latio & mutuum consilium; quia scilicet (vt docet S. Clemens epist. 1. ad Iacobum) Apostoli communi consilio inter se habito illud condiderunt; vel quia est quasi indicium vel signum, quo fideles ab infidelibus discerni possent, vt notat idem S. Clemens ibid.

Dicendum 3. alia quoque fidei symbola in Ecclesia Catholica edita esse varijs temporibus occasione diuersarum hæreseon erumpentium: quæ tamen nihil aliud continent, quàm pleniorẽ ipsius symboli Apostolici explicati-

cationem: sunt autem tria præ cæteris in Ecclesia recepta primum est illud, quod in I. Concilio Niceno aduersus hæresim Arrij editum fuit; in quo ea, quæ ad diuinitatem filij spectant (quam impiè negabat Arrius) fufius explicantur.

Secundum symbolum editum fuit in Concilio Constantinop. I. contra Macedonium hæreticum, qui diuinitatem Sancti Spiritus impugnabat: in quo proinde, quod ad ipsius Spiritus Sancti diuinitatem spectant, fufius explicantur: Et illud idem est, quo Ecclesia Romana in Missæ sacrificio vtitur; vno tantum verbo aduersus errorem Græcorum addito, quo proficitur Ecclesia Spiritum Sanctum non tantum à Patre, sed etiam à Filio procedentem Cui symbolo etiam ipsi Græci cum eorum Patriarcha in Concilio Florentino subscripserunt.

Tertium denique symbolum est S. Athanasij, quod ipse, cum Arrianis persequentibus Roma profugus esse composuit, & Iulio summo pontifici obtulit; illi tanquam Christi vicario fidei suæ rationem reddens: quod postea vniuersa Ecclesia in tanta veneratione habuit, vt vndique terrarum (sicut docet Baronius ad ann. Christi 340.) varijs idiomatibus versum fuerit; & pro legitima fidei professione susceptum.

SECTIO VI.

An obiecta fidei creuerint successu temporis.

Sensus questionis est, an plures veritates tanquam a Deo reuelata, vno tempore credendæ fuerint quam in scripturis; v. g. tempore legis gratiæ, quam legis Mosaiçæ; & in his posterioribus sæculis post tot Conciliorum in materia Fidei definitiones, quam primis Ecclesiæ temporibus, in quibus nulla vel paucissima Concilia habita fuerant: pro cuius resolutione

Dicendum 1. eandem fuisse prorsus fidem, etsi non æqualiter explicitam, in sanctis Patriarchis ante Christum

quæ postea fuit in Apostolis, & alijs Christianis post eius aduentum. Probatum i. ex S. Paulo epist. 2. ad Cor. c. 4. vbi, postquam locutus est de Fide antiquorum Patriarcharum, hæc verba subiicit: *Habentes autem eundem spiritum fidei credimus; propter quod & loquimur.*

Probatum 2. ex sanctis Patribus: S. Epiphano lib. 1. cont. Hæreses initio ipsius libri, vbi loquens de Fide Patriarcharum, *illa, inquit, eadem obtinebat, quæ hodie in sancta & catholica Dei Ecclesia perseverat Fides.* Et S. August. lib. 18. de Ciuit. Dei c. 47. *Vnus, inquit, Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus in carne venturus, sic antiquis Sanctis prænunciabatur, quemadmodum nobis venisse nunciatus est; ut vna eademque fides per ipsum omnes prædestinatos perducatur ad Deum.*

Dicendum 2. nec Concilia, nec summos Pontifices, cum aliquam veritatem ad fidem pertinere definierunt, condidisse novos fidei Articulos; sed illas veritates iam diuinitus reuelatas, quæ non ita perspectæ ac cognitæ fidelibus erant, vel quæ hæresibus obsecratæ videbantur; suæ luci reddidisse, ac fidelibus credendas proposuisse. Probatum i. ex Apostolo epist. 1. ad Timoth. c. 6. *O Timothee, depositum custodi.* Quæ Apostoli verba explicans Vincentius Lirinensis lib. 1. adu. hæres. c. 27. *Quid est, inquit, depositum, quod tibi creditum est, non quod à te inuentum? quod accepisti, non quod excogitasti? rem non ingenij, sed doctrinæ; non usurpationis priuatæ, sed publicæ traditionis; rem ad te perductam, non à te probatam; in qua non author debes esse, sed custos; non institutor, sed scèlator; non ducens, sed sequens.*

Probatum 2. ex praxi totius Ecclesiæ, etiam in Concilijs Oecumenicis, in quibus, quando aliqua difficultas in materia Fidei soluenda erat, diligens semper scripturarum & Conciliorum ac sanctorum Patrum inquisitio fiebat: vnde S. Basilius (vt refertur lib. 7. historiæ tripartitæ cap. 56.) dicebat Episcopos non esse inuentores alicuius doctrinæ, sed tantum custodes depositi sibi per Apostolos commissi.

B

CA-

CAPVT III.

De obiecto formali Fidei.

Per obiectum formale Fidei, intelligimus motiui illud, quo intellectus excitatur ad assentiendum diuinae reuelationi. Certum est autem obiectum illud formale ad Deum, vt ipse omnis veritatis fontem, referri debere; cum Fides sit virtus Theologica, qua Deus vt obiectum suum immediatè attingit: sed difficultas est sub qua ratione ad Deum referatur, cuius difficultatis solutio ex dicendis in sectionibus sequentibus pendet.

SECTIO I.

An Deus, quatenus est suprema & infallibilis veritas reuelans, sit formale obiectum Fidei.

Notandum est veritatem hoc loco sumi, non pro veritate transcendentali (vt loquuntur Philosophi) quae omnibus rebus inest, in quantum veram habent entitatem; sed pro veracitate, quae quis verax est dicendo. Haec autem veracitas, vt sit perfecta & infallibilis, duo requirit in eo, qui loquitur; 1. talem sapientiam vt perfectè & infallibiliter cognoscat rem, de qua loquitur; ita vt errare aut decipi nullo modo possit. 2. talem bonitatem, vt neque velit eum fallere, cui loquitur, neque etiam illud velle possit. Hoc praenotato, pro quaestione proposita resolutione

Dicendum 1. obiectum formale Fidei, seu ratione formalem, quae mouetur intellectus ad assentiendum, esse se supremam & infallibilem Dei veritatem. Ita S. Thomas 2. 2. q. 1. a. 1.

Probat

Probatur 1. ex Apostolo epist. 1. ad Corinth. c. 2. *Vi Fidei vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei; & epist. 1. ad Theff. cap. 2. Eum accepissetis a nobis verbum auditu Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est verè) verbum Dei.*

Probatur 2. ex sanctis Patribus: S. Basil. in serm. de Fidei confessione seu de vera ac pia Fide in Asceticis; *Est, inquit, Fides eorum, quæ dicta sunt, assentiens approbatio, sine ulla hesitatione, cum animi persuasione de veritate eorum, quæ Dei munere sunt prædicata; & S. Aug. lib. 11. de Ciuit. *Vemens, inquit, in fide fidentiùs ambuaret ad veritatem; ipsa veritas Deus, Dei filius, homine assumpto, non Deo consumpto, eandem constituit ac fundauit Fidem.**

Probatur 3. hâc ratione, quam S. Thomas insinuat loco citato: illud est obiectum formale Fidei, propter quod immediatè & formaliter credimus rebus Fidei; atqui non ob aliam formalem & immediatam rationem illis credimus, nisi quia Dei summè & infinitè veracis autoritate & attestatione nituntur: ergo Deus quatenus summè & infinitè verax, seu quatenus suprema & infalibilis veritas, est obiectum formale Fidei. Maior euidentis est; minor probatur exemplo fidei humanæ, quæ non alio motiuo innititur quàm veracitate attestantis; nec ob aliam rationem credimus alicui, nisi quia veracem arbitramur; & quò magis constat illum esse veracem, eò etiam firmior fides eius attestationi habetur: vnde similiter dicendum est Fidem diuinam diuinâ veracitate, tanquam forma i & immediatâ ratione niti, quæ perfecta & infallibilis est.

Dicendum 2. actualem reuelationem earum rerum, quæ credendæ sunt, pertinere ad rationem obiecti formalis Fidei.

Probatur 1. ex varijs scripturæ locis, in quibus reuelatio diuinitus facta, ponitur vt basis & fundamentum, cui omnis Fides nostra innititur. S. Matth. cap. 16. *Beatus es Simon Bar Iona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pa-*

Ver meus, qui in cælis est: Ad Galat. cap. I. Notum vobis facio Euangelium, quia non est secundum hominem: neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Iesu Christi.

Probatur 2. ex S. Athanas. orat. (quod vnus sit Christus) vbi de fide loquens, *Oportet, inquit, in sublimi rationem istarum rerum petere, non humi ex sanguine & carne conquirere, sed ex revelatione diuina & ecclesiæ: & ex S. Iren. lib. 4. cap. 14. Deum scire nemo potest nisi Deo docente.*

Probatur 3. hâc ratione: Fides est rerum non apparentium (vt loquitur Apostolus Hebr. II.) & quæ in cor hominis non ascenderunt; atqui eiusmodi res sublimes minimeque apparentes non possunt aliter credi Fide diuina, quam per reuelationem Dei: Fides enim illa necessario requirit, vt homo cum firmissimo assensu, qui omnem penitus dubitationem excludat, rebus illis inhæreat; non potest autem, imò nec debet talem assensum præbere, nisi certò sciat Deum esse, qui res illas reuelauit; vbi enim supponit verè Deum illas reuelasse, statim videt se debere firmiter & citra omnem dubitationem assentiri; cum Deus, nec falli, nec fallere possit.

Obijcies, constare ex Euangelio multos credidisse in Christum, non propter reuelationem primæ & infallibilis veritatis, sed propter miracula ipsius Christi. Respondetur miraculorum patratiōem, non fuisse propriè loquendo motiuum formale & immediatum, quo fides illorum supernaturalis innixa est; sed fuisse tantum rationem inductiuam ad hoc, vt agnoscerent diuinæ veritati esse credendum. Quod vt facilius intelligatur, notandum est, obiectum alicquod materiale Fidei supernaturalis posse duobus modis fieri credibile; 1. per miracula, & alia similia motiua (de quibus infra) quæ id tantum euincunt, vt per illa homo agnoscat tale obiectum prudenter credi posse; 2. per reuelationem primæ & infallibilis veritatis, quæ, vt talis cognita, facit hominem firmissimè, & citra omnem dubitationem illud credere.

Vnde duplex formari potest iudicium intellectus circa tale

tale obiectum; 1. quo iudicat tale obiectum prudentes & cum maxima ratione credi posse; 2. quo iudicat illud esse infalibiler verum ob diuinam reuelationem, & sic firmissimè ac indubitanter credi debere; ex quibus primum est naturale, nec pertinet propriè ad rationem Fidei; secundum verò, est verus ac proprius Fidei supernaturalis actus, soli veritati diuinæ reuelanti innixus.

SECTIO II.

An reuelatio diuina, vt sit formale obiectum Fidei, debeat esse obscura & ineuidens.

DVobis modis potest diuina reuelatio esse obscura seu ineuidens: 1. ex parte rei reuelatæ; quando ipsa non repræsentatur per reuelationem euidenter intellectui; 2. ex parte Dei reuelantis; quando non constat euidenter ipsam reuelationem esse à Deo. Est ergo questio, an utroque modo reuelatio debeat esse obscura: pro cuius resolutione

Dicendum 1. reuelationem diuinam, quatenus est obiectum formale Fidei, debere esse obscuram & ineuidentem ex parte rei reuelatæ.

Probatur 1. ex Apostolo ad Hebr. 11. *Fides est argumentum non apparentium*, & epist. 1. ad Corinth. cap. 13. loquens de cognitione, quam nunc habemus per Fidem, & comparans illam cum visione beatifica; *Videmus*, inquit, *nunc per speculum in enigmate: tunc autem facie ad faciem.*

Probatur 2. ex S. Aug. tract. 4. in Ioann. *Quid est Fides, nisi credere, quod non vides;* & S. Chrysost. hom. 22. in epist. ad Heb. *Fides est aspectus eorum, quæ non sunt manifesta.*

Probatur 3. ex eo, quòd experientiâ ipsâ constat, nos nullam euidentiam propriè dictam habere de mysterijs, quæ per Fidem credimus; & si aliqua sit ipsius Fidei veritas, quam euidenter agnoscamus, prout ita cognoscitur, ad fidem non pertinet, sed ad aliquod aliud genus cognitionis.

Est obseruandum huius assertionis veritatem talem esse, vt illius oppositum inter Manichæorum hæreses recensuerit S. August. lib. de utilitate credendi cap. 1. vbi ait illos existimasse, vanâ superstitione teneri Christianos in eo, quod Fides illis imperaret ante rationem; & hanc fuisse inter Manichæos & catholicos differentiam; quod catholici crederent, vt cognoscerent; Manichæi autem prius vellent cognoscere, vt postea, si liberet, crederent.

Obijcies hæc Christi verba Ioana. 20. *Quia vidisti me Thomas, credidisti;* ex quibus inferitur S. Thomam prius vidisse, ac proinde euidentiã habuisse; & postea credidisse. Respondetur cum S. Gregorio hom. 26. in Euang. S. Thomam aliud vidisse, aliud credidisse: vidisse scilicet Christi humanitatem, credidisse diuinitatem; proindeque euidentiã eius, quod credidit non habuisse.

Dicendum 2. ad perfectã rationem Fidei necessarium esse, vt reuelatio diuina sit etiam obscura & inuidentis ex parte reuelantis. Probatur ex ijs omnibus sacra Scriptura & SS. Patrum autoritatibus, quibus supra offensum est, reuelationem diuinam obscuram esse debere ex parte rei reuelatæ; quia quidquid cognoscitur euidenter à Deo esse reuelatum, eo ipso quo vt tale cognoscitur, cessat esse obscurum; sed fit aliquo modo euidentis intellectui propter infallibilitatem Dei reuelantis.

Quod quamuis verum sit, probabilis tamen est illorum sententia, qui existimant Fidem posse subsistere cum euidentiã ex parte Dei reuelantis; sed semper verum est, Fidem cum tali euidentiã fore in ratione fidei longe imperfectiorem illã, in cuius assensu nulla prorsus reperitur euidentiã, imo maxima obscuritas tam ex parte rei reuelatæ, quam ex parte Dei reuelantis.

Ex dictis aliquot consectaria colligi possunt: 1. est, objectum fidei non posse proprie cognosci sensibus; vnde S. Greg. hom. 26. in Euang. *Fides, inquit, illarum rerum est, que apparere non possunt; que enim apparent, iam fidem non habent.*

Secundum est, nihil proprie loquendo sciri posse per fidem.

dem, sed tantum credi; licet diuersis medijs eiusdem veritatis duplex notitia in eodem intellectu possit reperiri; vna obscura per fidem; altera euidens per demonstrationem scientificam, quo pacto v. g. & credimus & scimus esse vnum Deum; credimus, quia scriptura credendum proponit; scimus, quia naturali ratione demonstrari potest.

Tertium est, inter hæc duo media cognitionis hanc esse differentiam, quod cognitio per scientiam euidens sit; cognitio verò per fidem, quamuis obscura sit, certitudine tamen & infallibilitate antecelat; cum maximè certo & infallibili fundamento nitatur, nempe reuelatione & attestatione diuinâ: vnde S. Thomas 2. 2. q. 4. art. 3. ad 2. dicit hominem multo magis esse certiore de eo, quod audit à Deo, qui falli non potest; quam de eo, quod videt propriâ ratione, quæ falli potest.

SECTIO III.

An diuina reuelatio debeat esse publica vel priuata.

Notandum est reuelationem illam dici publicam, quæ Prophetis & Apostolis à Deo facta est pro tota Ecclesia, & per totum orbem publicata; priuatam verò, quæ alicui personæ priuatæ fit.

Hoc prænotato, sensus quæstionis duplex esse potest: 1. An sufficiat reuelationem illam diuinam, quæ ad obiectum formale fidei pertinet, esse publicam & toti Ecclesiæ factam; an verò præterea priuata aliqua reuelatio, vnicuique credentium facta requiratur: 2. an, si daretur aliqua reuelatio priuata, illa sola sufficere possit ad formale obiectum fidei supernaturalis. Pro cuius duplicis quæstionis resolutione

Dicendum 1. publicam reuelationem sufficere ad rationem obiecti formalis fidei, eamque singulis sufficienter applicari per Euangelij prædicationem & Ecclesiæ auctoritatem; nec opus esse vllâ aliâ priuatâ. Hæc assertio de fi-

de, est contra Calvinistas, qui in articulo 4. confessionis Fidei suæ profitentur se libros Scripturæ canonicos a non canonicis dignoscere, non tam communi Ecclesiæ consensu, quam interiori testimonio & suasionem Spiritus Sæcti.

Refellitur hic error, & veritas nostræ assertionis probatur 1. ex cap. ultimo S. Marci, vbi postquam Christus discipulis suis dixit: *Euntes in mundum uniuersam prædicate Euangelium omni creaturæ*: statim subiungit: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui uero non crediderit, condemnabitur*, quibus verbis aperte declarat reuelationem factam Apostolis, & per prædicationem illorum alijs notificatam sufficere ex parte notificationis ipsius obiecti ad credendum: si quid enim aliud requireretur, Christus eos, qui credere nollent, damnationi æternæ non subiiceret.

Probatur 2. autoritate S. August. lib. 1. de Doct. Christ. statim initio, vbi agit ex professo contra eos, qui dicunt se accepisse diuinitus cognitionem scripturarum, monetque vnumquemque debere sibi cauere ab illa superbissima & periculosissima tentatione, vt. velit edoceri à Deo & non ab hominibus; quod ibi pluribus exemplis vrget.

Probatur 3. ex eo, quod (vt refert Eusebius lib. 5. histor. Eccles. cap. 15.) iam à primis Ecclesiæ temporibus Montanus & Maximilla tanquam hæretici damnati sunt, quòd particulares reuelationes prætenderent, contra quam quòd Ecclesiæ consuetudo tum traditione, tum successione antiquitus ab Apostolorum temporibus eò vsque deriuata postulabat.

¶ Dicendum 2. licet priuata reuelationes valde dubie sint & suspectæ; si tamen alicui personæ certò innotesceret reuelationem sibi aliquam à Deo esse factam, illa ei posset sufficere ad credendum. Hoc constat 1. ex eo, quòd in sacris litteris recensentur priuata quædam reuelationes à Deo factæ, quibus fides habita est; vt Gen. cap. 15. refertur Abrahæ tanquam priuata personæ factam fuisse reuelationem à Deo, quòd filius ipsi nasciturus esset; quòd ipse credidit; vnde dicitur de illo: *Credidit Abrahæ Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.*

Con-

Constat 2. ex Concil. Trident. sess. 6. cap. 12. & can. 16. ubi docet & definit neminem posse esse certum certitudine fidei de sua gratia & finali perseuerantia, nisi per specialem Dei reuelationem; quibus verbis supponit assensum supernaturalem fidei posse sufficienter inniti reuelationi factæ à Deo alicui, tanquam priuatæ personæ.

Diximus in assertione; si reuelatio priuata tanquam diuinitus facta certò innotescat: & in eo præcipua versatur difficultas; quâ ratione scilicet possit certò innotescere reuelationem illam priuatam esse à Deo; de qua proinde sectione sequenti nobis agendum est.

Porro notandum est nos in hac sectione locutos esse tantum de ijs, quæ requiruntur ex parte obiecti ad aliquid credendum supernaturaliter: certum est enim, præter publicam reuelationem & externam Euangelij prædicationem, necessariam quoque esse in subiecto fidei, seu in persona credente internam gratiam excitantem & adiuuantem, vt supponimus ex tractatu de gratia.

SECTIO IV.

Vnde possit dignosci, an reuelatio priuata sit à Deo, ac proinde sufficiens pro elicendo actu fidei.

Sicut nemini dubium esse debet; quin aliquando Deus priuatis quibusdam personis res aliquas olim reuelauerit, & nunc etiam pro suo beneplacito reuelare possit; sic experientiâ nimis crebrâ compertum est, plurimas reuelationes, quas priuatæ personæ sibi factas prætendunt, varijs illusionibus & erroribus esse refertas; vnde Synesius epist. 54. ante duodecim secula conquestus est, multos tum temporis priuatos homines & etiam sacerdotes finxisse somnia pro reuelationibus.

Vt ergo veritas ab errore & illusionibus in hac materia dignosci possit, aliquas obseruationes ex probatissimis authoribus

thoribus collectas hic breuiter proponemus, quæ maximam cuius hac in re uicem afferre possunt.

Obseruandum igitur est, qualis sit persona, quæ sibi factam esse reuelationem aliquam dicit; ac 1. num sit sancta in fide: quamuis enim Deus infidelium linguâ ad enunciandas aliquas veritates uti possit, & aliquando etiam usus sit: tamen, cum hoc rarissimè fecerit, & è contrâ demonstratissime talibus iusserit, & reuelationes falsas aut blasphemias & alijs impietatibus immixtas ipsis suggesterit (ut testantur annales sacri in Manete, Montano, & pluribus a ijs hæresiarchis) meritò defectus veræ & sanctæ fidei in ea persona, cui fiunt reuelationes, maximam præbet rationem, non solum dubitandi, an tales reuelationes à Deo sint; sed etiam illas penitus repudiandi, tanquam à spiritu erroris & mendacij suggestas.

Videndum præterea, num fidei sinceritatem vitæ ac morum integritas virtutes quæ commendent, & præsertim humilitas; an è contrâ vitia & imperfectiones notabiles illam dehonestent: ideo non credendum superbis, ambitionis, carnalibus, impatientibus, odia exercentibus, alijs diffamantibus, vel pecunias hinc inde corradentibus; nec etiam hypocritis, qui singularia quædam affectatæ pietatis aut poenitentia signa per superiores minimè approbata ostentant. Hoc argumento usus est olim vnus ex antiquis patribus Apollonius nomine (ut refert Eusebius lib. 5. hist. Eccl. c. 17.) ad conuincendum falsitatis reuelationes & Prophetias Maximillæ & Quintillæ mulierum, quæ in secta Montanistarum primas partes tenebant; eo quod (ut refert hic author) essent pecunia cupidæ, foenus exercentes, tesseras & tabulis ludentes, deditæ choreis, & cultui corporis, & sumptuoso luxui vestimentorum. Certe Christus Dominus loquens de falsis Prophetis & docens, qua ratione à veris discerni possent, nihil aliud dixit Matth. 7. nisi: *A fructibus eorum cognoscetis eos.*

Consideranda est præterea corporis & animi constitutio in tali persona; an sit v. g. parum firma valetudo, aut quæ præferat redundantiam bilis atræ; an habitus corporis inedia;

inmediā, vel insomnijs plas æquo sit deformatus; an cerebrum laesum sit; an imaginatio turbida, &c. Eiusmodi enim personis dæmon facillimè illudere & imponere potest, vt experientiā satis constat.

Non est etiam negligenda ætatis & sexus differentia: si enim ætas caduca sit, delirij periculum est: si puerilis, leuitatis & morbi imaginosi; quia (vt medici testantur) pueri sunt cerebro humidiorè & pleni vaporibus, ac proinde facili negotio commouentur.

Quod spectat ad sexum, certum est mulieres esse imbecilliores, abundare passionibus admodum acerbis & vehementibus; quare, quod à passione natum, id sæpe à veritate profectum putant; sunt etiam naturæ humidioris: humidum verò facilius commouetur, & varias impressiones recipit, ideo citiùs imaginantur: cumque minus ratione polleant, & minus habeant prudentiæ, facilius est dæmoni eas similitudine falsa & apparente deludere. Ea de causa notatur à quibusdam, paucas admodum in sacris paginis reperiri mulieres, quæ Prophetiæ dono prædita fuerint: & in historia Ecclesiastica refertur, plures mulieres imaginationibus suis tanquam reuelationibus à Deo immixtis adherentes, non solum se ipsas, sed & plures alios, & etiam viros quosdam eruditos in errorem induxisse. Testis est sui temporis doctissimus Tertullianus, qui dum visionibus & reuelationibus mulierularum confidit, in hæresim & varias absurditates turpissimè delapsus est.

Obseruandum 2. qualis sit ipsa reuelatio; an scilicet conformis sit sapientiæ illi, quæ de coelo est: talis autem erit, si (vt ait Gerson in tractatu de probatione spirituum) qualitates à S. Iacobo c. 3. enumeratas habuerit: si nimirum sit, pudica, demde pacifica, modesta, suauis, bonis consentiens, plena misericordiā & fructibus bonis. Videndum est igitur, an in ea reuelatione reperiatur aliquid oppositum veritati, & doctrinæ Christi Domini; an aliquid modestiæ, humilitati, charitati aut alijs virtutibus repugnans; an aliquid curiosum, inutile, aut lucrum aliquod & commo-

dum temporale tantummodo spectans; an reddat personam proprio iudicio vel propriae voluntati magis addictam, quae superiorum censuram aut refugiat, aut etiam contemnat: hæc enim indicia, & alia similia satis euincunt talem reuelationem à Deo esse non posse.

Præterea, quando in eiusmodi reuelatione suadentur aliqua, quæ bona & pia videntur, diligenter perpendendum est, num simul alia etiam uadeantur, quæ sint vana, inutilia, improba aut pietati aduersa; hæc est enim ars, quæ frequenter dæmon plures decipit. Vnde S. Arsenius (vt refert Metaphrastes in eius vita) monebat, vt cauermus, ne boni alicuius prætextu dæmon in mala nos impelleret.

Frequentia item nimia reuelationum merito illas suspectas reddere debet; neque enim Deus nisi maximis & grauissimis de causis aliquid reuelare solet: & quamuis ante Christi aduentum essent crebriores reuelationes, eò quòd mundo tenebris errorum operto tunc essent necessariæ, vt illis quasi quibusdam faculis & luminaribus in illa nocte cæcitas hominum inuaretur; at nunc exorto sole veritatis & diffusâ vnde quaque Euangelij luce, cum minus necessariæ sint, rarius a Deo fieri solent.

Videndi sunt super hac materia præfatus Ioannes Gerson in dicto tractatu de probatione spirituum; S. Vincenius Ferrerius tractatu de vita spirituali cap. 11. & 12. Martinus Delrio lib. 4. Disquisit. magicarum cap. 1. quæst. 3. & alij plures, qui de hac re fusius egerunt.

SECTIO V.

An fidei diuina possit subesse falsum.

Huius quæstionis, quæ à S. Thoma & alijs Theologis communiter proponitur, resolutio lucem dabit varijs difficultatibus, quæ in materia fidei occurrere possunt; ideoque à nobis prætermitti non debuit. Duplex autem sensus illius esse potest; 1. an possit fidei subesse

esse falsum ex parte primæ veritatis reuelantis; hoc est, an possit fieri, vt aliquid falsum reueletur à Deo; 2. an possit fieri subesse falsum ex parte eius, qui credit; hoc est, an fieri possit, vt quis per actum fidei supernaturalis aliquid bonæ fidei credat tanquam verum, quod tamen falsum sit: pro cuius resolutione in priori sensu

Dicendum est, impossibile esse Deum, siue per se, siue per alios, aliquid tanquam verum affirmare, credendumque proponere, quod non sit re ipsa verum; hoc constat ex varijs scripturæ locis, Num. 23. *Non est Deus quasi homo, vt mentiatur.* Psalm. 144. *Fidelis Dominus in omnibus verbis suis.* S. Luc. cap. 21. *Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.*

Et certè, si reuelationi diuina posset subesse falsum, nulla amplius esset fidei certitudo, & tota scripturarum autoritas corrueret, ac proinde totius Christianæ religionis fundamenta euertentur; quia semper incertum esset, an id, quod credendum proponeretur, foret verum; quod est contra omnem rationem, & dici nullatenus debet: vnde Apostolus, in Epist. ad Hebr. cap. 6. *Abundantijs (inquit) volens Deum ostendere pollicitationis heredibus immobilitatem consilij sui, interposuit iuramentum: vt per duas res immobiles, quibus impossibile est Deum mentiri, fortissimum solatium habeamus.*

Obijcies 1. in scripturis sacris reperiri aliquas propositiones contradictorias; quarum ea est conditio, vt, si vna vera est, altera sit falsa; vnde sequi videtur Deum in vno scripturæ loco verè ocutum esse, & in altero veritati contradixisse. Responderetur nullam in scripturis sacris reperiri contradictionem, vt rectè probat S. August. in lib. de consensu Euangelistarum: si enim aliquid negatur in vno loco, quod in altero affirmetur, hoc fit iuxta varios sensus: e. g. apud S. Ioann. cap. 14. dixit Christus: *Pater maior me est:* & cap. 10. dixerat: *Ego & Pater vnum sumus:* quæ verba licet primo aspectu sibi repugnare & contradicere videantur, optimè tamen inter se cõherent; & verissima sunt; prior enim locus intelligendus est de Christo vt homi-

homine; secundus de eodem vt Dei Filio & eiusdem cum Patre substantiæ & natura.

Obijcies 2. Deum in scripturis multa per se, vel per Prophetas prædixisse, tanquam euentura; quæ tamen postea non euenerunt. Respondetur cum S. Thoma. 1. p. q. 19. a. 7. ad 2. & 2. q. 171. a. 6. ad 2. tales prophetias fuisse tantum vel comminatorias vel conditionales; interdum enim (vt ait S. Doctor) Deus prædixit aliquid, non quod absolute & simpliciter futurum erat, sed tantum sub certa conditione; quam tamen ob aliquas rationes sibi notas reticebat, nec cognosci volebat.

Obijcies 3. Deum aliquando in scripturis mouere & inducere alios, vt decipiant, & falsum aliquid dicant & denuncient; aut immittere spiritum erroris; & causam esse, cur alij decipiantur. Respondetur ijs omnibus scriptura locis, in quibus hæc & similia dicuntur, significari tantum permissiuam Dei voluntatem, quæ Deus sinit ista euenire; quæ tamen permissiuam voluntatem aliquando in sacris litteris explicatur terminis importantibus, vel imperium, vel etiam causalitatem seu influxum in effectum, vt rectè obseruat S. Damaso. lib. 4. de fide cap. 20. *Mors est (inquit) diuina scriptura permissionem Dei vocare eius actionem;* Vnde S. August. lib. 13. de Trinit. cap. 2. *Modus (inquit) quo traditus est homo in Diaboli potestate, non ita intelligendus est, quasi hoc Deus fecerit, aut fieri iusserit, sed quod tantum permisit.*

Quod si quaestio proposita in 2. sensu intelligatur; pro illius resolutione dicendum est, assensum illum, quo quis crederet aliquid falsum, existimans illud esse verum, non esse fidei supernaturalis. Hoc constat ex eo; quod Concil. Trident. sess. 6. cap. 9. dicit, *quod nullus seire valet certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum;* quibus verbis apertè declarat fidei supernaturalis assensum ita esse certum: vt illi nullo modo falsum subesse possit: vnde sequitur assensum illum, cui falsum subest aut subesse potest, non esse fidei supernaturalis.

Obijcies assensum illum, quem quilibet fidelium elicit,

est, v. g. circa hanc aut illam hostiam consecratam in particulari; quod scilicet corpus Christi realiter sit sub illius speciebus; esse verum assensum fidei supernaturalis; fieri autem posse, ut ibi non sit corpus Christi, vel defectu intentionis ministri, vel defectu materia; ac proinde in illo casu posse fidei supernaturali subesse falsum. Respondetur cum S. Thoma 2. 2. q. 1. a. 3. ad 4. duplicem hic distinguendum esse assensum; priorem, quo quis in genere credit corpus Christi esse verè & realiter sub speciebus panis rite consecratis; posteriorem, quo credit has panis species esse rite consecratis; ac proinde corpus Christi sub illis realiter contineri. Prior ille assensus est fidei supernaturalis & diuinæ; cum reuelatione diuina innitatur. Posterior vero non item; neque enim ex reuelatione diuina scimus hunc hominem esse sacerdotem, aut intentionem debitam in consecratione habuisse; sed tantum habemus moralem quamdam certitudinem & probabilitatem de his omnibus in particulari.

Neque hinc sequitur species illas panis consecratis non posse absolute & simpliciter adorari, sed tantum sub conditione, quod rite consecrata sint: nam in praxi virtutum moralium (de quarum numero est ipsa religio, per quam cultus patriæ redditur Sacramento Eucharistiæ) sufficit, ut, qui illarum actus exercet, id faciat iuxta rectam rationem, & prudens iudicium; vnde, cum in præfenti casu iudicemus prudenter species illas in particulari esse rite consecratis, nec vlla subfit causa rationabilis dubitandi de consecratione illarum; hinc fit, ut purè & simpliciter ac etiam cum merito illas adorare possimus; neque in eo plus est difficultatis vel dubitationis, quam in reddenda obedientia ijs, quos secundum prudens iudicium & rectam rationem cognoscimus esse nostros parentes vel principes; quos tamen non tales agnoscimus eâ certitudine, cui non possit subesse falsum: ergo sicut sufficit moralis illa certitudo, quod illi tales sint; ad hoc non tantum, ut possimus, sed etiam, ut teneamur illis debitam obseruantiam reddere, quam illis de-

negare

negare sine peccato non possumus; sic etiam similiis certitudo moralis prudenti iudicio innixa sufficit, ut non tantum licite possimus, sed etiam ut obligemur ad reddendum patriæ cultum hinc hostiæ consecratæ, sub cuius speciebus corpus Christi est, prudenter & secundum rectam rationem indicamus; quem cultum haud dubie, tanquam minimè debitum omittere sine graui peccato non possumus.

SECTIO VI.

An sit aliqua euidencia credibilitatis in iis veritatibus, quæ fide supernaturali credi debent.

Cum suprà dixerimus obiecta fidei esse obscura, obscureque à Deo reuelata; & nihilominus illa esse firmissimè ac seclusà omni dubitatione credenda; inde oritur quæstio, an saltem in iis sit aliqua sufficiens ratio credibilitatis, per quam possit quis agnoscere & prudenter iudicare se obligari ad assensum illis dandum.

Est autem obseruandum hæc duo (*esse verum & esse credibile*) valdè inter se distingui; prius enim affirmat simpliciter rem ita se habere; posterius verò asserit tantum dari aliquod sufficiens argumentum, propter quod res illa prudenter credi possit.

His prænotatis, pro quæstionis propositæ resolutione, dicendum est veritates nostræ fidei, licet obscuræ sint & ineuidentes, esse tamen euidenter credibiles.

Probat 1. ex his verbis Psal. 92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.*

Probat 2. ex S. Aug. lib. de vtilitate credendi cap. 13. & 16. vbi fusè agens de hac euidencia credibilitatis, dicit pertinuisse ad prouidentiam Dei constituere aliquam auctoritatem, quæ velut gradu certo inuitentes, attollamus in Deum, & possumus credere sine temeritate & periculo errandi: & paulò

paulò pòss addit nos duobus modis moueri ad credendum, scilicet miraculis, quæ in confirmationem fidei facta sunt, & multitudine populorum illam profitentium; quæ etiam repetit & confirmat in lib. cont. Epist. fundamenti cap. 4. his verbis: *Multa sunt, quæ me iustissime tenent in Ecclesia Catholica gremio; tenet consensus populorum & Gentium; tenet autoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata; tenet ab ipsa sede Petri Apostoli usque ad presentem Episcopatum successio sacerdotum.*

Probatur 3. hâc ratione: veritates nostræ fidei sunt à Deo reuelata, & ad credendum propositæ cum talibus circumstantijs, vt assensus fidei supernaturalis possit circa illas prudenter & absque vllò leuitatis peccato elici, aliàs, si leuiter & imprudenter elicere, non esset actus virtutis: atqui talis assensus elici prudenter non potest circa veritates illas, nisi euidenciam aliquam habeant credibilitatis; neque enim ille prudens esse censeretur, qui temerè & inconsideratè quiduis sibi propositum crederet, nihil in se perpendens, an dignum sit, quod credatur.

SECTIO VII.

Quibus argumens seu motiuis veritates fidei nostræ sint euidenter credibiles.

Varia sunt argumenta, quibus SS. patres vsi sunt ad illam credibilitatis mysteriorum nostræ fidei euidentiam demonstrandam: nos ex plurimis illustriora hîc feligemus.

1. Dicit S. August. lib. de vtilit. credendi cap. 14. & cont. Epist. fund. cap. 4. à multitudine, conditione & autoritate eorum, qui fidem Christianam omnibus sæculis amplexi & professi sunt: illud enim procul dubio dignum est credi, quod omnes pene Gentium nationes, & in his innumerabiles viri summâ autoritate, summo ingenio & eximiâ doctrinâ præditi, firmiter & seclusâ omni dubitatione crediderunt.

2. Ar-

2. Argumentum duci potest ex consideratione Martyrum propè innumerabilium omnis conditionis, sexus & ætatis, qui pro afferenda fidei veritate mortem oppetere non dubitauerunt; & tormenta atrocissima non solum forti, sed etiam alacri animo pertulerunt: hoc argumento S. Iustinus & ipse martyr Apolog. 1. ad Senat. Rom. testatur se maxime fuisse permotum ad fidem Christianam amplectendam.

3. Dicit S. Chrysoft. Hom. 4. & 5. in 1. ad Corinth. à modo, quo fides & religio Christiana propagata est: quis enim non obstupescat, si attentè consideret, quàm ratione id factum sit à paucissimis hominibus nullâ eruditione humanâ aut eloquentiâ instructis, nullâ vi aut potentiâ armatis, nullâ nobilitate claris, nullâ opulentiâ præstantibus, & præterea eiusmodi res docentibus, quæ naturali hominum propensione essent maximè repugnantes; his tamen non obstantibus, totum ab illis orbem Christo subiugatum esse, & in eo plurimos sapientissimos, eloquentissimos, potentissimos, opulentissimos homines ita esse persuasos; vt ultro desertis patrijs religionibus, & abdicatis omnibus naturæ desiderijs, Christianæ religionis iugum subierint, & illam fidem, quæ docet abnegare seipsum, crucem ferre, &c. summo studio & affectu professi fuerint: quis, inquam, hoc considerans non exclamet cum Propheta Pl. 76. *Hac mutatio dextera Excelsi?*

4. Idem S. Chrysoft. Hom. 3. in 2. ad Cor. ducit à miraculis fere innumeris, quæ in confirmationem fidei nostræ varijs temporibus & occasionebus sunt diuinitus facta, vt testantur vel ipsi Ethnici. Et hoc argumentum ipsemet Christus Dominus suggessit, cum Apostolis & discipulis patrandorum miraculorum in confirmationem fidei dedit potestatem, apud S. Matth. cap. 10. dicens illis: *Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mandate, demones eijcite, &c.*

5. Duci potest à Prophetijs, quæ multis sæculis ante Christi aduentum editæ sunt, vel ipsis Iudaïs testibus, qui etiam nunc illas esse veras Prophetias agnoscunt & testan-

testantur; in quibus tamen videmus omnia vitæ ac mortis Christi mysteria tam distinctè fuisse prædicta, & tam fidelitè suo tempore adimpleta, vt ab alio spiritu procedere non potuerint, nisi ab illo, cui soli omnia nota sunt & aperta, æquè futura atque præsentia. Ad illas Prophetias mittebat Christus Iudæos Ioan. 5. vt ex illarum adimplerione mouerentur ad credendum in se; *Seruatamini scripturas; illa sunt, quæ testimonium perhibent de me.* Hoc argumento vsus est Tertul. in Apolog. cap. 20. & S. August. lib. 17. de ciuit. cap. 15.

6. Argumentum, quo tanquam efficacissimo & fortissimo vsus est S. Iustinus martyr in Apolog. 2. ad Antoninum Pium, & Tertul. in Apolog. c. 39. ducitur à rectitudine & sanctitate ipsius doctrinæ Christianæ: illa enim doctrina, quæ ex omni parte sanctissima est, meritò & cum summâ ratione credenda est nisi fundamento veritatis, cum veritas & sanctitas maximè inter se cohæreant: atque talis est doctrina Christiana; nihil enim in ea nisi rectum & sanctum, nihil nisi verâ iustitiâ, pietati, charitati, alijsque virtutibus omni ex parte consentaneum; vnde meritò Propheta dixit Psal. 18. *Lex Domini immaculata conuertens animas, &c.* Vbi è contra omnes aliæ sectæ; à Christiana religione alienæ, varijs non solum erroribus & absurditatibus, sed etiam vitijs, vanitatibus, obscenitatibus, &c. corruptæ & scædatæ semper extiterunt, vt vel ex ipsorum Ethnicorum historijs constat.

Denique ipsa Christi Domini persona tot mirabilibus coruscans, tantâ innocentia & sanctitate conspicua, tam præclaris virtutibus insignis, tantâ humilitate, benignitate, mansuetudine, charitate erga omnes & etiam acerbissimos hostes prædita, efficacissimum argumentum suggerit (vt rectè monet S. Bonavent. in stimulo diu. amor. p. 1. c. 6.) quo conuincantur animi, illius

doctrinam dignissimam esse, cui credatur *neque aliud nomen sub celo datum esse hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.*

Act. 4.

SECTIO

SECTIO VIII.

*Quodnam sit illud, in quod ultimo fides
resoluitur.*

Sensus quaestionis est, in quid fidei assensus ex parte
obiecti debeat ultimo resolui, seu ad quod principium
reuocari debeat, ultra quod non progrediatur, sed in
eo quiescat.

Antequam autem ad propositam quaestionem respon-
deatur, vnum est hic praesupponendum, scilicet ad assen-
sum fidei supernaturalis praeter reuelationem Dei, requiri,
vt veritas credenda proponatur ab ipsa Ecclesia tan-
quam à Deo reuelata: quamuis enim haec propositio Ec-
clesiae, non sit de formali ratione ipsius obiecti fidei, est
tamen veluti conditio quaedam requisita, sine qua fidei
Christianae assensus secundum legem ordinariam elicere
non debet.

Hoc constat ex ijs scripturae locis, in quibus dicitur ea,
quae fidei sunt, ab Ecclesia pastoribus & Doctoribus esse
discenda; Ierem. 3. *Dabo vobis pastores iuxta cor meum, & pa-
scent vos scientiam & doctrinam: Malach. 2. Labia Sacerdotum cu-
stodient scientiam, & legem requirent ex ore eius: Ad Ephes.
4. vbi dicitur, quod Christus, dedit Pastores & Doctores ad
consummationem Sanctorum, &c. vt iam non simus paruuli stu-
duantes, & circumferamur omni vento doctrinae.*

Sancti etiam Patres idem docent. S. August. lib. 1. de
moribus Ecclesiae cathol. cap. 13. ait Ecclesiam esse magi-
stram totius Sapientiae Christianorum; & cont. Epist. funda-
menti cap. 5. *Euangelio non crederem, nisi me Ecclesia catholi-
ca commoueret auctoritas; & S. Cyri I. Hierosol. catech. 5.
Fidem, inquit, si didiceris, promissionem possidebis; & observa
illam à sola Ecclesia esse traditam, & ex omni scriptura munitam.*

Diximus (secundum legem ordinariam) nisi enim
Deus ita voluisset, illa Ecclesia propositio necessaria non
fuisset; sed pro sua infinita sapientia & bonitate ita dispo-
suit

fuit ad maiorem fidei nostræ securitatem & firmitatem; ut ad ea credenda tantum obligaremur, quæ nobis ab Ecclesia (cuius autoritas Deo assistente falli non potest) proponerentur; quæ ideo vocatur ab Apostolo 1. Tim. 3. *Columna & firmamentum veritatis*, quam qui audire noluerit, esse nobis debet *sicut ethnicus & publicanus*. Matth. 18.

Hoc præsupposito, difficile non erit explicare, quomodo resolutio fidei nostræ fieri debeat: si enim v. gr. quærat aliquis, quare credas in vna essentia diuina personarum Trinitatem, vel alium quemlibet fidei articulum? distinguere debes, vtrum inquisitio fiat de causa fidei secundum se, cur scilicet firmiter & indubitanter id credas, vel de causa seu ratione, ob quam illam fidem amplexus fueris, & illam profitearis. Si primum, respondebis te id credere, quia Deus reuelauit. Si instet, vnde scias Deum reuelasse, respondebis, quia id habetur ex scripturis, vel ex diuina traditione. Si vigeat, cur credas huic scripturæ vel traditionis, vltimo loco respondebis, quia Ecclesia talem scripturam vel traditionem vt diuinam agnouit; nobisque ut sic credendam proposuit: & in ea Ecclesiæ definitione & propositione fides nostra sisti debet, nec vltra progredi.

Quod si vterius adhuc quærat, quare credas Ecclesiæ, & vnde cognoscas illam in propositionibus suis falli non posse: respondebis te id ex Scripturæ sacræ testimonio cognoscere: neque propterea vllus erit circulus vitiosus in eo, quod scriptura per Ecclesiam, & Ecclesia per scripturam probetur; non enim eadem sed diuersa ratione fit hæc probatio reciproca; sicut Legatus à Rege missus exhibet primò litteras Principis, & declarat esse veras; sicque earum stabilit autoritatem, postea verò eadem litteræ iam receptæ vicissim Legati missionem potestatemque ipsi à Rege concessam probant, sed diuersa, vt dictum est, ratione; aliter siquidem autoritas est in Legato, & aliter in regiis litteris; in illis enim litteris est tanquam in signo authentico, quo voluntas regis declaratur; in Legato verò tanquam in subiecto, in quo autho-
ritas

ritas illa recipitur : sic Ecclesia ostendit & profert scripturas canonicas, per quas nobis diuina veritas & voluntas innotescit, & vicissim ab ipsis scripturis auctoritatem suam accipit.

Quòd si ista non plenè satisfaciunt, minimè mirum videri debet; cùm (vt supra dictum est) obscuritas & incertitudo sit conditio absolurè necessaria in rebus creditis; fides que nostra sustentari & roborari debeat potius à gratia interna, quæ nemini deest, & per quam Deus lucem & vires ad credendum subministrat; quam ab vlla demonstratione externa.

Iam si fiat inquisitio de 2. scilicet de causa & ratione mouente ad credendum, & rogetur quis (cùm & diuina reuelatio, & Ecclesiæ propositio obscuritatem & incertitiam secum semper iunctam habeant) quid ipsum impulerit, vt hunc quasi labyrinthum rerum obscurissimarum ingrederetur, & hanc fidem amplecti & profiteri vellet : tunc de arabit & exponet rationes & argumenta credibilitatis, quibus ipse inductus fuerit, & quiuis prudens induci merito possit, ad amplectendam & profitendam huiusmodi fidem.

SECTIO IX.

Quomodo actus fidei sit in praxim redigendus.

Cum (vt ait S. Thomas 1. 2. q. 55. a. 2.) virtus sit habitus operatiuus, cuius perfectio in actione consistit; vt nihil hinc desit eorum, quæ ad fidei perfectionem requiruntur, restat adhuc videndum, quâ ratione fides actus suos exercere possit : pro cuius rei explicatione obseruandum est 1. quod, quamuis fides ad potentiam cognoscitiuam pertineat; ad illius tamen actum (vt initio huius tractatus dictum est) non solus intellectus, sed etiam voluntas debet concurrere : quia, cùm actus fidei sit

fit actus virtutis, ac proinde meritorius, debet esse liber; ita ut, qui credit, possit, si velit, non credere; & qui non credit, possit etiam diuinâ gratiâ adiutus, si velit, credere.

Observandum est 2. concursum illum voluntatis ad actum fidei in eo consistere, quod ipsa voluntas non tantum applicet intellectum ad consideranda motiua credibilitatis, quæ illum ad credendum inducere possunt; sed etiam quod efficaciter velit & imperet intellectum ea credere propter auctoritatem primæ veritatis, Dei scilicet illa reuelantis & attestantis, ac per Ecclesiam proponentis; & sic captiuat ipsum intellectum, quamuis aliquando reluctantem, in obsequium fidei.

His obseruatis, si queratur, quid sit actum aliquem fidei supernaturalis elicere? Dicendum est nihil esse aliud, quam liberè intellectum applicare ad firmiter assentiendum alicui veritati à Deo reuelatæ, & per Ecclesiam nobis propositæ, quia veritas illa est à Deo reuelata, & vt talis ab Ecclesia proponitur.

Vnde patet ad actum fidei supernaturalis quinque requiri conditiones, quarum si vel vna deficiat, deficit etiam fides; quod est valde notandum ijs, quorum est populum Christianum ad fidem erudire, vt virtutem ad eam necessariam verè & perfectè in praxim redigere sciat.

Prima est, vt actus sit deliberatus & à libera voluntatis electione procedat, quod illi cum aliarum virtutum actibus commune est.

Secunda, vt habeat pro obiecto veritatem aliquam à Deo reuelatam siue per Scripturam sacram, siue per diuinam traditionem; alia enim veritates, quæ à Deo reuelatæ non sunt, quantumcumque ad pietatis sensum excitandum aptæ videantur, ad obiectum tamen fidei non pertinent, ac proinde actus, qui circa illas versaretur, fidei supernaturalis dici non posset.

Tertia, vt intellectus assentiatur veritati à Deo reuelatæ, propter auctoritatem Dei reuelantis; si enim id faciat ob aliquam rationem credibilitatis, non amplius actum fidei elicit; cum fides sola Dei reuelantis auctoritate, non verò vllâ ratione innitatur.

Quar-

Quarta, vt firmiter & seclusa omni dubitatione asse-
tiatur, aliàs, si aliquam dubitationem deliberatè admi-
tat, assensus ille non ampliùs innitetur reuelatione di-
uina; vel si innitatur, grauissimam iniuriam Deo inferre
cuius veritatem & infallibilitatem hoc pacto in dubium
reuocabit.

Quinta denique conditio est, vt veritas à Deo reuelata,
per Ecclesiam credenda proponatur; cuius conditio-
nis defectu fides hæreticorum non est vera fides super-
naturalis, quia veritates, quas credunt, non ab Ecclesia
sed à sensu proprio & particulari iudicio, credendas ac-
cipiunt: & non tantum ex hoc capite deficit illorum fi-
des, sed etiam ex eo quòd (vt docet S. Thomas, 2. 2.
q. 5. a. 3.) qui vel in vno articulo à fide deficit, totam fi-
dem amittit, & S. Aug. quæst. I. in Matt. asserit illum o-
mnino deficere à fide, qui falsà de Deo vel de aliqua parte
Christianæ Doctrinæ credit: vnde inferendum est, quan-
tumcumque hæretici plurima Christianæ religionis my-
steria credere videantur, illos tamen non fide supernatu-
rali & diuinâ, sed fide tantum & opinione humanâ cre-
dere.

Addunt aliqui & sextam conditionem, scilicet vt ad
sensus fidei referatur in Deum tanquam finem vltimum,
& hoc quidem verum est, si de fide viua & per charitatem
formata sermo sit, cuius omnes actus saltem virtualiter
ab ipsa charitate informante in Deum referuntur; verum
proprie loquendo tales actus potius actus charitatis,
quam fidei vocari debent; vnde S. Aug. serm. 181. de ver-
bis Domini, loquens de fide illa per charitatem formata,
dicit, quòd credere in Deum est Deum diligere, & ser. 6.
hanc inter peccatorem & iustum ponit differentiam,
quòd peccator quidem credat Christo, & credat Chri-
stum, sed non credat in Christum; hoc enim sine charita-
te, quâ priuatus est, facere non potest; ac proinde credere
in Christum solius iusti proprium est.

Atque hætenus de fide, nunc de primario eius obie-
cto, Deo scilicet, nobis agendum est.

TRA-